

**Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie  
w Gminie Kuryłówka na lata 2011-2014.**

**1. Podstawy prawne**

- 1) ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. - Dz.U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 ze zm.),
- 2) ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. - Dz.U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.),
- 3) ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. - Dz.U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 ze zm.),
- 4) uchwała Nr L/302/10 Rady Gminy Kuryłówka z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie trybu i sposobu powoływania i odwoływania członków zespołu interdyscyplinarnego oraz szczegółowych warunków jego funkcjonowania.

**2. Informacje ogólne**

Na terenie województwa podkarpackiego istnieje szereg instytucji udzielających pomocy osobom doznającym przemocy. W pierwszej kolejności jest to policja, mająca stać na straży bezpieczeństwa oraz służba zdrowia udzielająca ofiarom przemocy pomocy medycznej. Oprócz powyższych instytucji, pomoc taką świadczą Ośrodki Pomocy Społecznej, Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie, Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, Ośrodki Interwencji Kryzysowej oraz Punkty Interwencji Kryzysowej. Pomoc realizowana przez te instytucje ma bardzo szeroki zakres – począwszy od pomocy socjalnej, prawnej i psychologicznej, telefonów zaufania, po specjalistyczne formy terapii i psychoterapii, a także schronienia w specjalistycznych hotelach. Działalność instytucji publicznych wspierana jest przez organizacje pozarządowe, udzielając pomocy psychologicznej oraz prawnej.

Według badań przeprowadzonych w Polsce w 2009 roku przez CBOS na temat przemocy i konfliktów w rodzinie wynika, że 26% dorosłych Polaków zna przynajmniej jedną kobietę, będącą ofiarą przemocy ze strony swojego współmałżonka bądź partnera. Natomiast co jedenasty dorosły (9%) twierdzi, że przynajmniej raz został uderzony przez swojego partnera podczas kłótni. Około 50% z nich przynajmniej kilkakrotnie padło ofiarą agresji. Niestety, kobiety, częściej niż mężczyźni, padały ofiarą przemocy ze strony współmałżonka lub partnera oraz przyznawały też, że były wielokrotnie bite. Jedna dziesiąta osób będących w stałym związku (10%) doświadczyło przemocy słownej w postaci wyzwisk, krzyków i obelg ze strony partnera. Nieco mniejsze grupy miały ograniczane kontakty z najbliższymi (7%), lub też były poniżane, wyśmiewane (6%). Tak samo przedstawiała się liczebność osób, które doświadczały ze strony partnera gróźb, szantażu (4%) lub mniej dotkliwej niż bicie, agresji fizycznej typu szarpanie, popychanie (4%). Jedna piąta rodziców mających dzieci do 19 roku życia (19%) przyznaje, że czasem biła swoje dzieci, natomiast urósł odsetek ankietowanych twierdzących, że ich dziecko nigdy nie zostało uderzone. Takie stanowisko może skutkować ukrywaniem zjawiska, częstszego uświadamiania sobie o negatywnym znaczeniu tego zjawiska<sup>1)</sup>.

Przemoc domowa może być zarówno skutkiem jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie, dlatego też bez wątpienia należy zaklasyfikować ją do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej. Istnieją takie mechanizmy psychologiczne, które sprawiają, że ofiara niejako racjonalizuje sobie takie przeżycia, usprawiedliwia zachowania sprawcy, obwiniając za ten stan rzeczy siebie. Jednocześnie presja społeczna może stanowić barierę przed ujawnieniem przemocy osobom obcym. Takie podejście może utrudniać rozpoznanie problemów, jakieg danej rodzinie występują.



### 3. Określenie problemu – definicje i nazewnictwo

W celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz inicjowania i wywierania działań polegających na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie określa zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz zasady postępowania wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Jednoznacznie definicja przemocy w rodzinie zawarta jest w art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Zgodnie z tą definicją **przemoc w rodzinie to jednorazowe bądź powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.**

Z badań dotyczących rodziny, a także obserwacji życia społecznego wiadomo, że ludzie bardzo niechętnie przyznają się do przemocy wewnątrz rodziny. W Polsce trudno jest określić dokładnie skalę tego zjawiska. Co roku zgłasza się zaledwie kilkanaście tysięcy spraw o znęcanie nad rodziną, natomiast w tym samym czasie w Policji zarejestrowano około miliona awantur domowych, do których funkcjonariusze byli wzywani.

Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że:

1. Jest **intencjonalna** – przemoc jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary,

2. **Siły są nierównomierne** – w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Sprawca jest silniejszy a ofiara słabsza,

3. Narusza **prawa i dobra osobiste** – sprawca wykorzystuje przewagę siły, narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itd.),

4. Powoduje **cierpienie i ból** – sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody. Doświadczenie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.

Powszechnie przemoc traktowana jest jako akt godzący w osobistą wolność jednostki przyczyniający się do jej fizycznej, a także psychicznej szkody, wykraczające poza społeczne zasady wzajemnych relacji i zmuszanie jej do zachowań niezgodnych z własną wolą. Przemoc upokarza, wywołuje cierpienie, rodząc tym samym nienawiść i pragnienie odwetu. Przemoc pojmowana jest także jako wywieranie wpływu na innych ludzi, w wyniku którego ich aktualny poziom rozwoju somatycznego i duchowego jest mniejszy niż potencjalny poziom tego rozwoju.

Można wyodrębnić różne rodzaje przemocy:

1. Przemoc **fizyczna** – bicie, znęcanie się, głodzenie, zamykanie, kopanie, policzkowanie, szarpanie, duszenie, ciągnięcie za włosy, rzucanie przedmiotami, ale także używanie niebezpiecznych narzędzi lub grożenie ich użyciem, zadawanie bólu;

2. Przemoc **psychiczna** – sprawowanie przez sprawcę przemocy psychicznej kontroli nad ofiarą, np. straszenie zabójstwem, użyciem przemocy, zabranie dzieci, niszczenie lub grożenie zniszczeniem rzeczy, upokarzanie, używanie wulgarnych słów, mówienie kobiecie, że jest do niczego, że jest brzydka, głupia, chora psychicznie, że nikt jej nie ze chce, że bez sprawcy sobie nie poradzi;

3. Przemoc **seksualna** – zmuszanie do odbywania stosunku lub poddania się innym zachowaniom seksualnym, a także wymuszanie współżycia w nieakceptowanej formie. Przemoc seksualna jest często przez ofiary molestowania ukrywana, co w znacznym stopniu utrudnia udzielenie im pomocy;

4. Przemoc **finansowa (ekonomiczna)** – np. utrzymanie kobiety w całkowitej zależności finansowej, zakazywanie jej pracy zawodowej, nie dawanie wystarczającej ilości pieniędzy na prowadzenie domu;

5. Przemoc polegająca na **osaczeniu** – np. ciągle chodzenie za kimś, dzwonienie do niego w celu wyrządzenia mu krzywdy lub zastraszenia;

6. Przemoc w wymiarze **społecznym** – zakazywanie osobie kontaktów z rodziną, przyjaciółmi, zabranianie jej wychodzenia z domu, upokarzanie jej w miejscach publicznych.



Stosowanie przemocy prowadzi do niskiej samooceny, poczucia bezsilności i bezradności, ciągłego niepokoju, depresji, chorób związanych ze stresem. Szczególnie dramatyczne konsekwencje przemocy zauważa się u dzieci. Powoduje ona w ich psychice nieodwracalne skutki, które mogą dać znać o sobie dopiero w życiu dorosłym.

Prawo ściga sprawców przestępstw przeciwko osobom bliskim za:

**1. Art. 207 § 1 k.k.,** – znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny – podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat (ścigane z urzędu)<sup>2)</sup>.

**2. Art. 191 § 1 k.k.,** – kto stosuje przemoc wobec osoby lub groźbą bezprawną w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia – podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 (ścigane z urzędu).

**3. Art. 197 § 1 k.k.,** – kto przemocą lub groźbą bezprawną lub postępowaniem doprowadza inną osobę do obcowania płciowego, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10 (ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego)<sup>3)</sup>.

**4. Art. 209 § 1 k.k.,** – kto uporczywie uchyla się od wykonywania ciążącego na nim z mocy ustawy lub orzeczenia sądowego obowiązku opieki przez niełożenie na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby i przez to naraża ją na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych – podlega karze pozbawienia wolności do lat 2 (ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego).

Konieczne jest podjęcie działań zmierzających w kierunku edukacji społecznej dostarczającej wiedzy o zjawisku przemocy i sposobach radzenia sobie z problemem. Niezbędne jest również zapewnienie profesjonalnej pomocy interwencyjnej i terapeutycznej zarówno sprawcom jak i ofiarom przemocy, ze szczególnym uwzględnieniem krzywdzonych dzieci.

#### 4. Cele

Celem **głównym** programu jest zwiększenie skuteczności działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Celami **szczegółowymi** będą:

1. Podejmowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy.
2. Wsparcie i profesjonalna pomoc doradcza, terapeutyczna, socjalna osobom dotkniętym przemocą.
3. Zmniejszenie skali zjawiska przemocy.
4. Ochrona ofiar przemocy w rodzinie.
5. Zwiększenie dostępności pomocy oraz zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych.
6. Podnoszenie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy i sposobów radzenia sobie z tym problemem.
7. Poszerzanie wiedzy dotyczącej zjawiska przemocy i sposobów tego problemu wśród dzieci, młodzieży i dorosłych.
8. Wspieranie ofiar przemocy w sytuacjach kryzysowych.
9. Ograniczenie występowania zachowań agresywnych wśród uczniów (ze szczególnym uwzględnieniem agresji słownej).
10. Zapewnienie możliwości profesjonalnego wsparcia dla ofiar i sprawców przemocy (porady psychologa, radcy prawnego, psychoterapeuty).
11. Współpraca z Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej przy PCPR w Leżajsku – w zakresie terapii dla ofiar przemocy oraz z Poradnią Leczenia Uzależnień w Leżajsku w zakresie terapii dla sprawców przemocy.
12. Współpraca z placówkami opiekuńczo – wychowawczymi.
13. Nadzorowanie przez Zespół Interdyscyplinarny ds. pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.



## 5. Zadania

L.p.	Zadania	Działania	Instytucja/e odpowiedzialna za realizację zadania
1.	Udzielanie pomocy oraz wsparcia dzieciom i rodzinom dotkniętym przemocą	Interwencja kryzysowa, praca socjalna, poradnictwo medyczne, pedagogiczna, prawne, socjalne, procedura Niebieskie Karty	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kuryłówce, NZOZ „Centrum medyczne”, Policja, ZS Kuryłówka, Prokuratura Rejonowa w Leżajsku, Organizacje pozarządowe
2.	Ochrona przed dalszą przemocą	Odseparowanie sprawcy przemocy od ofiar, zakaz kontaktowania się z osobami krzywdzonymi, udzielanie schronienia osobom dotkniętym przemocą, które są zmuszone do opuszczenia miejsca zamieszkania	Policja, Sąd, Prokuratura, placówki działające na rzecz ofiar przemocy w rodzinie.
3.	Działania realizowane w ramach Gminnego Programu Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Realizacja zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy u osób uzależnionych lub współuzależnionych	GKRPA, GOPS, Zespół Interdyscyplinarny
4.	Profilaktyka społeczna w zakresie przemocy:	<ul style="list-style-type: none"> <li>- prowadzenie działań psychoedukacyjnych na terenie gminy w zakresie zjawiska przemocy i radzenia sobie z nim przy współpracy ze szkołami, lokalnymi mediami, kościołem, służbą zdrowia,</li> <li>- promowanie i rozwijanie umiejętności stosowania przez rodziców metod wychowania bez przemocy (w ramach współpracy ze szkołami oraz przedszkolami - organizacja grup psychoedukacyjnych w szczególności dla rodziców z grup ryzyka),</li> <li>- podnoszenie wrażliwości społecznej wobec przemocy w rodzinie przy równoczesnym podnoszeniu kompetencji w radzeniu sobie z przemocą (treningi, szkolenia) – działalność wolontaryjna,</li> <li>- edukacja (publikacje w gazecie gminnej).</li> </ul>	GOPS, CIK przy PCPR w Leżajsku, Policja, Placówki oświatowe, Poradnia Leczenia Uzależnień, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Leżajsku.
5.	Poradnictwo specjalistyczne	Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego dla rodzin dotkniętych przemocą przez specjalistów: psycholog, pedagog, prawnik, pracownik socjalny, konsultant ds. osób niepełnosprawnych, terapeuta, policjant (usługi psychologa, terapeuty oraz konsultanta ds. osób niepełnosprawnych realizuje PCPR Leżajsk)	GOPS, Urząd Gminy w Kuryłówce, Zespół Interdyscyplinarny, Policja
6.	Zwiększenie skuteczności działań osób zobowiązanych i uprawnionych do przeciwdziałania przemocy	Szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, praca Zespołu Interdyscyplinarnego, poradnictwo	GOPS, Zespół Interdyscyplinarny, Policja



## 6. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> <li>· Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2011-2014,</li> <li>· powołanie Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie,</li> <li>· duża świadomość rangi problemu przemocy w rodzinie wśród kadr działających w jednostkach gminnych,</li> <li>· poparcie dla podejmowanych działań ze strony samorządu gminnego,</li> <li>· dobrze układająca się współpraca z Urzędem Gminy, Policją, szkołami, parafiami,</li> <li>· dobrze rozwinięta infrastruktura społeczna (świetlice środowiskowe, Klub Seniora, działalność GOK, Koło Gospodyń Wiejskich),</li> <li>· współpraca z PCPR Leżajsk w zakresie interwencji kryzysowej,</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>· brak spójnego systemu współpracy pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz zagrożonych przemocą rodzin,</li> <li>· brak grup wsparcia dla osób dotkniętych przemocą,</li> <li>· brak lokali socjalnych dla ofiar przemocy w rodzinie,</li> <li>· brak zsynchronizowanej współpracy w doborze działań naprawczych pomiędzy instytucjami,</li> <li>· brak wolontariatu na terenie Gminy,</li> <li>· brak poradnictwa specjalistycznego w dziedzinie prawa lub psychologii w siedzibie GOPS,</li> </ul>
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> <li>· realizacja programów i projektów aktywizacji dla społeczeństwa gminy,</li> <li>· możliwość pozyskiwania środków finansowych z unijnych funduszy strukturalnych,</li> <li>· zwiększenie zainteresowania problemem przemocy lokalnych władz,</li> <li>· rozwój systemu informacji z zakresu profilaktyki i wsparcia rodzin</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>· słaba kondycja moralna i intelektualna rodzin,</li> <li>· negatywne wzorce zachowań społecznych,</li> <li>· stereotypowe postrzeganie osoby doświadczającej pomocy,</li> <li>· ukrywanie przez rodzinę występowania aktów przemocy oraz niechęć do współpracy,</li> <li>· częste zmiany uregulowań prawnych dotyczących pomocy rodzinie,</li> </ul>

## 7. Wskaźniki i diagnoza

W ubiegłym roku na terenie Gminy zanotowano ogółem 67 interwencji domowych, z czego sporządzono 18 „Niebieskich Kart”. Liczba pokrzywdzonych w wyniku przemocy domowej ogółem wyniosła 23 osoby, w tym 17 kobiet, 2 mężczyzn, 2 małoletnich do ukończenia 13 r.ż. oraz 2 małoletnich od 13 do 18 r. ż. Całkowita liczba sprawców przemocy domowej wyniosła 18 osób, przy czym 17 to mężczyźni. Wszyscy sprawcy w momencie interwencji znajdowali się pod wpływem alkoholu. 3 mężczyzn zostało przewiezionych do Izby Wyrzęźwień, natomiast 3 innych do policyjnych pomieszczeń dla osób zatrzymanych do wyrzęźwienia. Liczba postępowań przygotowawczych dotyczących przemocy domowej z art. 207 k. k. wyniosła 5, natomiast 3 zakończyły się wyrokami skazującymi.

## 8. Monitoring i ewaluacja

Corocznie, w celu zapewnienia prawidłowej realizacji programu, dokonana zostanie analiza jakościowa i ilościowa realizacji Programu. Monitoring umożliwi systematyczną obserwację działań programu, weryfikację zgodności założonych celów z osiągniętymi efektami oraz ocenę zaangażowania jednostek w realizację działań.

Program podlegał będzie corocznej oraz końcowej ewaluacji. Celem ewaluacji będzie ocena efektywności programu przez systematyczne gromadzenie, analizę i interpretację danych. Przedmiotem ewaluacji będzie skuteczność prowadzonych działań w oparciu o założone wskaźniki.

Do wskaźników ewaluacji należą:

- liczba współpracujących służb i instytucji,
- liczba i rodzaje udzielonych porad w GOPS Kuryłówka,
- liczba osób korzystających z Punktu Interwencji Kryzysowej przy PCPR w Leżajsku,
- liczba przeprowadzonych interwencji Policji w zakresie przemocy w rodzinie,
- liczba wszczętych procedur „Niebieska Karta”,
- liczba spraw rozpatrywanych przez Zespół Interdyscyplinarny.

<sup>1)</sup> Centrum Badania Opinii Publicznej, Przemoc i konflikty w domu, Warszawa 2009, s. 3-8.

<sup>2)</sup> Ściganie z urzędu polega na tym, że prokurator i policja prowadzą postępowanie niezależnie od woli i zgody osoby pokrzywdzonej. Wycofanie skargi lub odmowa zeznań nie jest podstawą do umorzenia postępowania, jeśli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że popełniono przestępstwo.

<sup>3)</sup> Ściganie na wniosek polega na tym, że bez wniosku osoby pokrzywdzonej postępowanie w danej sprawie nie może być wszczęte.